

Vilniaus „Spindulio“ progimnazijos patyčių prevencinė programa

Patyčios yra labai senas reiškinys, kuriuo išsamiau pradėta domėtis, kai pastebėta, kad vis daugiau patyčias patiriančių asmenų kaip patyčių problemos sprendimo būdą pasirenka savižudybę. Pasaulinės sveikatos organizacijos atliktų tyrimų duomenimis Lietuva pirmauja pagal patyčias patiriančių ir patyčias inicijuojančių bei nusižudančių asmenų skaičių, dėl to svarbu ne tik suprasti, kas yra patyčios ir kaip jos pasireiškia, bet ir užkirsti kelią patyčių plitimui.

I. PATYČIŲ SAMPRATA

Patyčios dar kitaip gali būti vadinamos priekabiavimu, užgauliojimu, kabinėjimusi, skriaudimu, žeminimu, erzinimu. Patyčios pastebimos ne tik vaikų ir paauglių tarpe, bet ir suaugusiųjų, ne tik vaikams žaidžiant kieme, bet ir namuose ar mokykloje, o suaugusiųjų tarpe – ir darbe. Patyčių tikslas yra įskaudinti ir pažeminti kitą asmenį.

Svarbiausios patyčių ypatybės:

- tyčiniai veiksmai;
- pasikartojantis elgesys;
- patyčių situacijoje yra fizinės ir /ar psichologinės jėgos persvara.

Galimos patyčių rūšys:

- žodinės patyčios (pvz.: prasivardžiovimas, gąsdinimas, užrašai apie mokinį, užgaulios replikos apie išvaizdą, negalią, tautybę ir pan.);
- fizinės patyčios (pargriovimas, spardymas, stumdymas, spjaudymas, daiktų atiminėjimas ir pan.);
- socialinės patyčios (mokinio atstūmimas nuo grupės, ignoravimas, šmeižimas, spaudimo darymas, gandų skleidimas ir kt.);
- elektroninės patyčios (skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešų gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas siekiant sugriauti gerą vardą arba santykius, pažeminti ir kt.

II. PATYČIŲ PREVENCINĖS PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas - kurti draugišką ir saugią atmosferą mokykloje.

Uždaviniai:

- 2.1. Kurti atvirumo ir pasitikėjimo atmosferą mokykloje (t. y. patyčias patiriantys ar jas matantys mokiniai turi galimybę papasakoti apie tai suaugusiesiems);
- 2.2. Į patyčių masto mažinimo veiklas įtraukti visą mokyklos bendruomenę;
- 2.3. Suteikti mokiniams žinių apie tai, kas yra patyčios ir kaip jas atpažinti;
- 2.4. Stiprinti mokinių atsakomybės jausmą, pasitikėjimą savimi, savigarbą ir pagarbą kitam asmeniui;
- 2.5. Suteikti patyčias patiriantiems ir patyčias inicijuojantiems mokiniams emocinę paramą ir psichologinę pagalbą;
- 2.6. Ugdyti mokinių gebėjimą konstruktyviai spręsti konfliktus.

Laukiami patyčių prevencijos rezultatai:

- draugiška ir saugi atmosfera mokykloje (pagerės mokinių tarpusavio santykiai, sumažės konfliktų ir patyčių situacijų skaičius);
- į patyčių prevencijos programos veiklas įsitraukusi visa mokyklos bendruomenė; mokyklos bendruomenė gebės greičiau atpažinti patyčias ir suvaldyti patyčių situacijas, įgis žinių apie patyčias patiriančių ir jas inicijuojančių mokinių savijautą, netinkamo elgesio priežastis ir pagalbos mokiniams galimybes;
- mokiniai supras, kas yra patyčios ir gebės jas atpažinti;
- sustiprės mokinių atsakomybės jausmas, pasitikėjimas savimi, savigarba ir pagarba kitam asmeniui;
- patyčias patiriantiems ir patyčias inicijuojantiems mokiniams suteikiama emocinė parama ir psichologinė pagalba: mokiniai patobulins savo bendravimo, bendradarbiavimo, problemų sprendimo įgūdžius, dėl to sumažės patyčias patiriančių ir patyčias inicijuojančių mokinių skaičius;
- mokiniai įgis žinių apie konfliktų sprendimo būdus ir gebės konstruktyviai spręsti konfliktus.

III. PATYČIŲ PREVENCINĖS PROGRAMOS TURINYS

Patyčių prevencinė programa vykdoma mokyklos, klasės ir individualiu lygmenimis. Mokyklos lygis apima mokyklos bendruomenės švietimą patyčių tema, patyčių prevencinės programos sukūrimą ir įgyvendinimą. Klasės lygis apima konkrečias mokyklos klases, kuriose pastebimos patyčių situacijos ir siekiama kurti draugišką bei saugią mokymosi atmosferą klasėse, arba klases, kuriose vykdoma patyčių prevencinė programa siekiant „užkirsti kelią“ galimoms patyčioms. Individualus lygis yra orientuotas į patyčias patiriančių ir patyčias inicijuojančių mokinių švietimą patyčių tema bei emocinės paramos ir psichologinės pagalbos mokiniams suteikimą.

3.1. Patyčių prevencinės programos mokyklos lygmeniu turinys:

- 3.1.1. Mokyklos administracija organizuoja mokymus visiems mokyklos darbuotojams, kaip reiktų elgtis, kai mokykloje yra krizinė ar konfliktinė situacija;
- 3.1.2. Su patyčių prevencijos programa supažindinami visi mokyklos bendruomenės nariai pasirašytinai;
- 3.1.3. Situacijos analizė (patyčių masto mokykloje įvertinimas (išaiškinimas) anoniminės anketinės apklausos būdu, reguliariai, tuo pačiu metu));
- 3.1.4. Vietų, kuriose dažniausiai vyksta patyčios, stebėjimas;
- 3.1.5. Pedagogų budėjimas pertraukų metu (organizuoti vaikams saugius užsiėmimus, padedančius atsipalaiduoti; smurtinių incidentų užkirtimas: bendraudamas su vienu ar keliais mokiniais, nuolat stebi ir kitus vaikus).
- 3.1.6. Tikslus veiksmų planas įvykus krizinei ar konfliktinei situacijai, patyčioms (*priedas Nr.1*);
- 3.1.7. Anoniminė laiškų dėžutė, į kurią mokiniai galėtų sumesti savo laiškus apie pačių patirtas ar mokykloje pastebėtas patyčias;
- 3.1.8. Vaiko gerovės komisijos posėdžiai su patyčias inicijuojančiais mokiniais, patyčių atvejų aptarimas su visais patyčių situacijos dalyviais;
- 3.1.9. Informacijos mokiniams apie patyčias parengimas (lankstinukai mokyklos stenduose, informacija mokyklos tinklalapyje);
- 3.1.10. Tolerancijos specialiųjų poreikių mokiniams skatinimas.
- 3.1.11. Paskaitos mokytojams ir administracijai:
 - Kas yra patyčios ir kaip jas atpažinti?
 - Mitai apie patyčias.
 - Kaip galima padėti patyčias patiriančiam mokiniui?
 - Kuo galime prisidėti prie patyčių masto mokykloje mažinimo?
 - Kaip bendrauti su patyčias patiriančiu ir patyčias inicijuojančiu mokiniais?
- 3.1.12. Psichologo, socialinio pedagogo rekomendacijos klasės auklėtojams, mokytojams;
- 3.1.13. Pradinių klasių mokytojų dalyvavimas programoje „Zipio“ draugai, „Įveikiame kartu“;
- 3.1.14. Apie konfliktines, situacijas, nenumatytus atvejus mokytojas privalo informuoti mokyklos administraciją.

3.2. Patyčių prevencinės programos klasės lygmeniu turinys:

- 3.2.1. Klasės taisyklių sukūrimas – pageidautiną, draugišką ir nepageidautiną elgesį apibrėžiančias taisykles sukuria ir atnaujina patys mokiniai, o mokytojai gali padėti jas aiškiai įvardinti. Taisyklės formuluojamos teigiamais sakiniais (nurodoma, ką mokiniai turi, o ne ko neturi daryti, pvz.: su kitais elgtis mandagiai ir pagarbiai);

- 3.2.2. Sociometrinis konkrečios klasės tyrimas siekiant išsiaiškinti, ar klasėje yra atstumtų mokinių. Patyčių masto konkrečioje klasėje išaiškinimas;
- 3.2.3. Klasės valandėlių rekomenduojamos temos:
- Kas yra patyčios ir kaip jas atpažinti?
 - Kaip atpažinti patyčias „internetiniame pasaulyje“?
 - Mitai apie patyčias.
 - Kaip jaučiasi vaikai, kai iš jų šaipomasi?
 - Kaip reaguoti į patyčias?
 - Kaip aš galiu padėti vaikui, iš kurio šaipomasi?
 - Kaip spręsti konfliktus?
 - Kaip būti geru draugu?
 - Kaip atpažinti jausmus ir juos išreikšti?
 - Pagarba sau ir aplinkiniams
 - Pasitikėjimo savimi stiprinimas
 - Apie draugystę ir bendravimą su specialiųjų poreikių mokiniais.
 - Pažinkime savo vertybes
- 3.2.4. Klasės auklėtojas turi reaguoti į kiekvieną įvykį klasėje;
- 3.2.5. Tėvų informavimas klasės tėvų susirinkimų metu apie tai, kas yra patyčios, kaip jas atpažinti, kokios patyčių pasekmės mokiniams, rekomendacijų tėvams teikimas.

3.3. Patyčių prevencinės programos individualiu lygmeniu turinys:

- 3.3.1. Individualus patyčias patiriančių mokinių ir jų tėvų konsultavimas;
- 3.3.2. Individualus patyčias inicijuojančių mokinių ir jų tėvų konsultavimas.;
- 3.3.3. Bendravimo įgūdžių, pykčio valdymo individualūs ar grupiniai užsiėmimai patyčias inicijuojantiems, agresyviems mokiniams;
- 3.3.4. Psichologo, socialinio pedagogo konsultavimas.

IV. TINKAMAS REAGAVIMAS ĮTARIAMŲ IR REALIŲ PATYČIŲ ATVEJAIS

4.1. Visais įtariamų ir realių patyčių atvejais kiekvienas mokyklos administracijos atstovas, mokytojas ar švietimo pagalbos specialistas, kitas darbuotojas reaguodamas:

- 4.1.1. įsikiša įtarus ir/ar pastebėjus patyčias – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;
- 4.1.2. primena mokiniui, kuris tyčiojasi, mokyklos nuostatas ir elgesio taisykles;
- 4.1.3. esant pagalbos mokinio sveikatai ir gyvybei reikalingumui, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus) ar mokyklos darbuotojus) ar institucijas (pvz.: policija, greitoji pagalba);
- 4.1.4. informuoja klasės vadovą apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias;

4.1.5. atlieka kitus Mokyklos tvarkos apraše numatytus veiksmus.

4.1.6. įtarus ir/ar pastebėjus *elektronines* patyčias ar gavus apie jas pranešimą:

- išsaugo vykstančių elektroninių patyčių įrodymus ir nedelsiant imasi visų reikiamų priemonių elektroninėms patyčioms stabdyti;
- įvertina grėsmę mokiniui, jo sveikatai ir esant poreikiui kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus, globėjus, rūpintojus ar mokyklos darbuotojus, institucijas, pvz.: policija, greitoji pagalba);
- surenka informaciją apie besityčiojančių tapatybę, dalyvių skaičių ir kitus galimai svarbius faktus;
- informuoja klasės vadovą ar kuratorių apie elektronines patyčias ir pateikia įrodymus (išsaugotą informaciją);

4.2. Klasės vadovas gavęs informaciją apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias:

4.2.1. pastebėjęs, kad patyčios kartojasi, užpildo pranešimo apie patyčias formą (*priedas nr. 2*);

4.2.2. organizuoja individualius pokalbius su patyčių dalyviais, informuoja jų tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia mokinių tėvus dalyvauti pokalbiuose;

4.2.3. Patyčioms nesiliaujant ar esant sudėtingesniai patyčių atvejui kreipiasi į mokyklos *Vaiko gerovės komisiją* apraše nurodytus asmenis ir perduoda surinktus faktus apie netinkamą elgesį.

4.3. Mokyklos Vaiko gerovės komisija įvertinusi turimą informaciją:

- numato veiksmų planą,
- supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus);
- informuoja mokyklos vadovą apie esamą situaciją;
- kreipiasi į socialinius partnerius.

Parengė:

Vilniaus „Spindulio“ progimnazijos socialinė pedagogė L.Povilionienė ir psichologė R.Beinerytė

PRITARTA

Vilniaus „Spindulio“ progimnazijos

Vaiko gerovės komisijos posėdžio

2016 m. spalio 27d. sprendimu

(Nr.10)